

Eva Tomášková

eva.tomaskova@law.muni.cz

Katedra finančního práva a národního
hospodářství

Fiskální politika

Typy fiskální politiky

- **Expanzivní**
  - přímé nástroje: zvýšení vládních výdajů
  - nepřímé nástroje: snížení daní
  - výsledek: rozpočtový schodek
- **Restriktivní**
  - přímé nástroje: snížení vládních výdajů
  - nepřímé nástroje: zvýšení daní
  - výsledek: rozpočtový přebytek

Fiskální opatření

- Automatické stabilizátory
  - působí automaticky, dlouhodobě a proticyklicky, např. progresivní důchodové zdanění
  - nemají žádné nulové vnitřní zpoždění
- Diskrétní opatření
  - opatření vlády, která mají jednorázový charakter, např. změny v daňových sazbách, zavedení nových daní
  - mají časová zpoždění

Veřejný rozpočet

- vyrovnaný
- přebytkový
- schodkový

Prohlubování deficitu:

Příjmy

stagnují

rostou pomaleji než výdaje

klesají

klesají rychleji než výdaje

Výdaje

rostou

rostou rychleji než příjmy

rostou

klesají pomaleji než příjmy

Členění deficitu dle veřejných financí

- ***Strukturální***
  - strukturální rozpočet propočítává, jaké by byly státní příjmy, výdaje či deficity, kdyby ekonomika fungovala na hladině potenciálního produktu
- ***Cyklický***
  - cyklický rozpočet je rozdíl mezi skutečným a strukturálním rozpočtem
- ***Celkový deficit***
  - = - (hotovostní příjmy – hotovostní výdaje – úroky z veřejného dluhu)

Členění deficitu

- **U st. rozpočtu je důležité, zda deficit je:**
  - plánovaný (aktivní)
  - neplánovaný (pasivní)
  - krátkodobý
  - výsledný deficit ročního hospodaření
  - střednědobý a dlouhodobý deficit

Příčiny rozpočtového deficitu

- ***Endogenní faktory***
  - expanzivní charakter fiskální politiky
  - časové rozložení výdajového šoku
  - časové rozložení daňového zatížení na více generací
  - vládní populismus
- ***Exogenní faktory***
  - tempo ekonomického růstu
  - deprese ve světě
  - růst cen základních surovin
  - vývoj úrokové míry
  - úrok z veřejného dluhu
  - mimořádné události

Důsledky deficitu státního rozpočtu

- ***krátké období - pozitivní***
  - eliminace vlivu exogenních faktorů
  - financování efektivních veřejných výdajových programů
  - v krátkém období je obtížné zvýšit daně, stejně jako je obtížné provést škrty ve výdajích
- ***dlouhodobé období - negativní***
  - růst veřejného dluhu
  - vyvolává inflační tlaky

Deficity státního rozpočtu v ČR (mld. Kč)

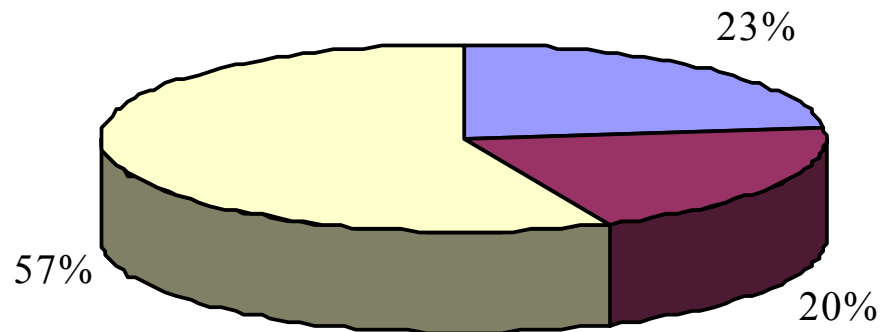
Zdroj: Ministerstvo financí ČR [citováno 29. 10. 2016]. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz>

Aktuální informace: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-06-07_Statni-rozpocet-2022-v-kostce_v02.pdf

Výsledky ankety: Deficit státního rozpočtu

**Souhlasíte s deficitním
státním rozpočtem?**

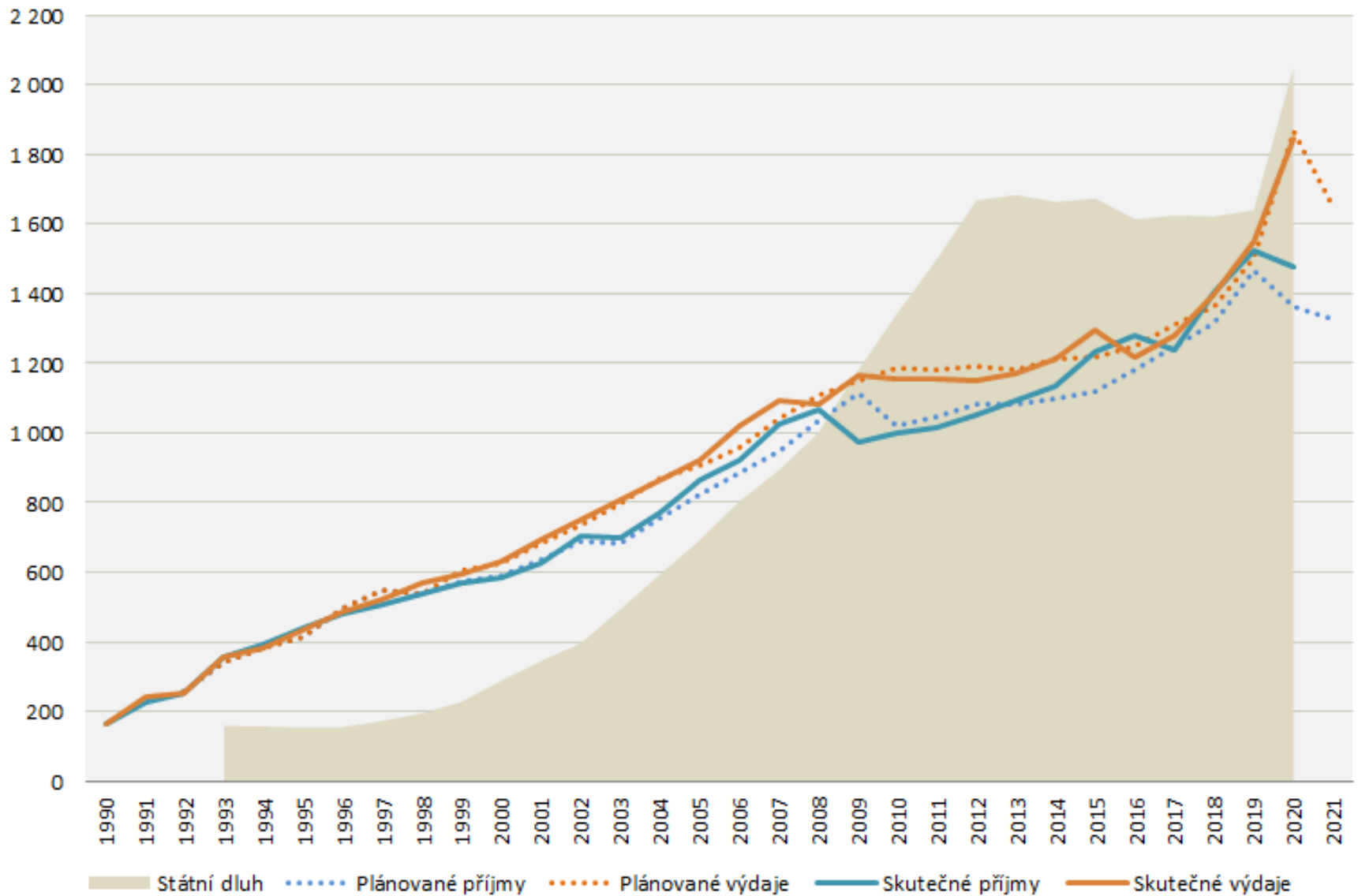
 Ano   Ano, ale 27 mld. je příliš   Ne

Plánované a skutečné saldo SR

Zdroj: Ministerstvo financí ČR [citováno 29. 10. 2016]. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz>

Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR (miliardy Kč)

Zdroj:

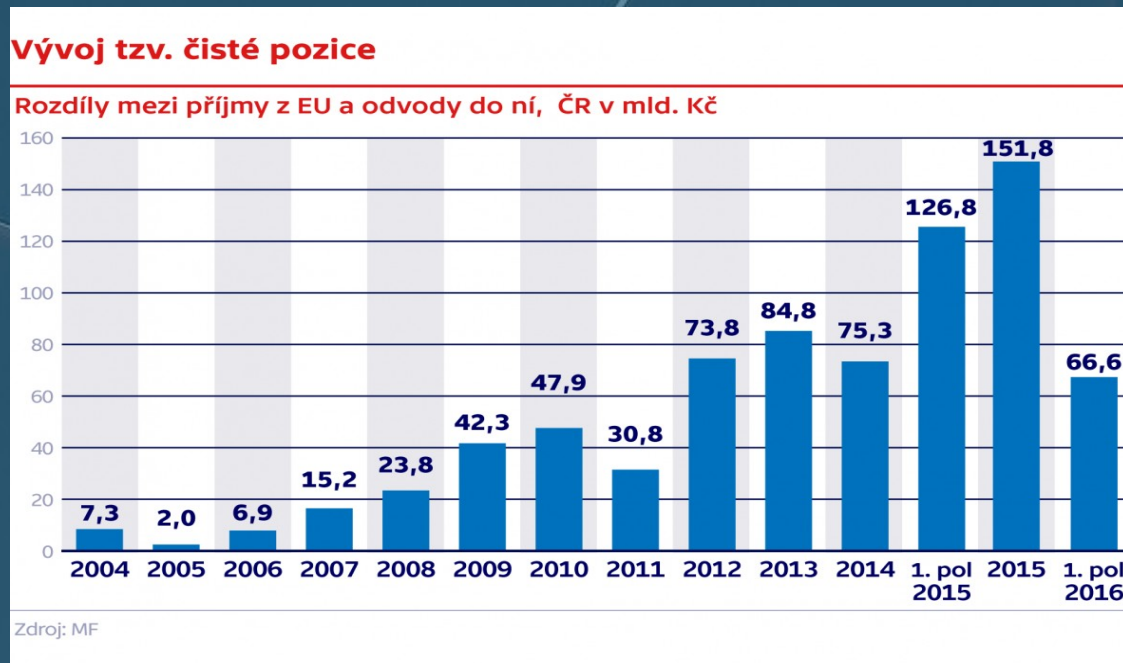
https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_rozpo%C4%8Det_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky#/media/Soubor:Prijmy_a_vydaje_CR.png

Aktuální informace: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-06-07_Statni-rozpocet-2022-v-kostce_v02.pdf

Přebytek v roce 2016

- 1. ekonomický růst
- 2. čerpání dotací z EU

Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1860610-cesko-v-pololeti-ziskalo-z-eu-o-666-miliardy-korun-vice-nez-zaplatilo>

- Čistá pozice ČR ve vztahu k rozpočtu EU
- [Pozice ČR vůči rozpočtu EU | Hospodaření EU | Ministerstvo financí ČR \(mfcr.cz\)](#)

Hospodaření veřejného sektoru jako % HDP

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10dd_edpt1/default/table?lang=en

Financování deficitu státního rozpočtu

- ***Dluhové financování***

- emisí st. dluhopisů
  - vnitřní dluh
  - vnější dluh

- ***Peněžní financování***

- půjčkou od centrální banky, půjčkou ze zahraničí
  - monetizace dluhu – tzn. transformace deficitu do přírůstku peněžní zásoby

- ***Ze státních aktiv***

Krytí deficitu

- Krátkodobé řešení deficitu:
  - mimorozpočtovými nenávratnými zdroji
  - z rezerv
  - použitím návratných finančních prostředků
- Dlouhodobé řešení deficitu:
  - ze státních finančních aktiv
  - zvýšením daní

Zákon o SR na rok 2022

- Zákon o SR

https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zak_2022-057_Zakon-o-statnim-rozpocetu-Ceske-republiky-na-rok-2022.pdf

- Státní rozpočet v kostce

https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-06-07_Statni-rozpocet-2022-v-kostce_v02.pdf

- Všeobecná pokladní správa

- příjmy a výdaje státního rozpočtu, které mají všeobecný charakter; součástí je i vládní rezerva, která slouží ke krytí nezbytných a nepředvídaných výdajů a vytváří se ve výši 0,3 % výdajů státního rozpočtu na příslušný rozpočtový rok.
- platby státu na zdravotní pojištění za nevýdělečně činné skupiny obyvatelstva
- odvody a příspěvky do rozpočtu Evropské unie
- státní záruky
- investiční pobídky
- podpora exportu
- státní podpora stavebního spoření
- transfery mezinárodním organizacím a na zahraniční pomoc

Veřejný dluh

- **Veřejný dluh je souhrn závazků:**
  - státu
  - jednotlivých článků územní samosprávy
  - veřejných fondů
  - veřejně právních institucí zřizovaných státem a územní samosprávou
  - veřejných podniků

Veřejný dluh v ČR

- V roce 1993 stát převzal dluh ve výši 164 mld. Kč, z toho:
  - Vnitřní státní dluh cca 92 mld. Kč (věřitelem se stala ČNB a obchodní banky)
  - Vnější dluh ve výši zhruba 72 mld. Kč.
- 90. léta - nízký podíl tzv. sekuritizace dluhu (tzn. krytý státními cennými papíry). Dnes je plně sekuritizován vnitřní dluh.
- Emitování střednědobých státních dluhopisů s dobou splatnosti 15, 10 a 11 let.
- Většinu státních dluhopisů skupuje bankovní sektor a pojišťovací společnosti.
- Podíl veřejného dluhu na HDP se v posledních letech výrazně zvyšuje, podle prognózy vývoje deficitu st. rozpočtu se tento veřejný dluh v nejbližších letech ještě zhorší.

Úroky státního dluhu

mld. Kč	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Domácí dluh	37,73	41,81	37,68	44,29	43,98	43,76	42,54
Zahraniční dluh	6,87	10,19	10,84	11,19	12,76	13,75	13,16
Celkem	44,60	52,72	48,52	55,48	56,74	57,52	55,69

Zdroj: Ministerstvo financí ČR [citováno 29. 10. 2016]. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz>

Úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu

<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/dluhova-statistika/naklady-statniho-dluhu>

Důsledky veřejného dluhu

- **Rozpočtové**
  - placení úroků z veřejného dluhu zatěžuje veřejné výdaje
  - vysoké úrokové náklady vedou v mnoha případech ke vzniku deficitu v dalším období
- **Redistribuční**
  - u vnitřního dluhu je zpravidla nominální hodnota emitovaných státních cenných papírů na krytí dluhu příliš vysoká, nemohou ji nakupovat domácnosti. Prostřednictvím úroků z veřejného dluhu je přerozdělována část finančních prostředků z veřejných rozpočtů ve prospěch bohatých subjektů.
- **Fiskální**
  - dochází k fiskální nerovnováze – zvyšováním podílu dluhu na HDP – zužuje se prostor pro působení stabilizační politiky
- **Změna struktury portfolia**
  - z portfolia soukromého sektoru se vytlačují ostatní aktiva
- **Inflace**
- **Přestoupení konvergenčního kritéria**
  - podíl veřejného dluhu na HDP nižší než 60 %.

Řešení dluhového problému

- ***využít vlivu pozitivních exogenních faktorů***
  - vyšší tempo eko. růstu než reálná úroková sazba z veřejného dluhu
  - inflace
  - zahraniční pomoci
- ***využít vlivu aktivních vládních opatření***
  - přebytek státního rozpočtu
  - mimořádné jednorázové paušální dávky z kapitálu k umoření dluhu
  - monetárním řešením
  - odmítnutí existujícího dluhu, případně úroku

Řízení státního dluhu

- <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/duhova-statistika/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

Státní dluhopisy dle typu instrumentu

- <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/dluhova-statistika/podle-typu-instrumentu>

Státní dluhopisy dle typu držitele

- <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/dluhova-statistika/podle-typu-drzitele>

Účinné řešení dluhového problému zamezují

- nepopulárnost většiny opatření
- omezený časový horizont vlády
- politické tlaky

Fiskální iluze obyvatelstva

Veřejný dluh zemí EU v % HDP

- https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_17_40/default/table?lang=en

Zákon o rozpočtové odpovědnosti

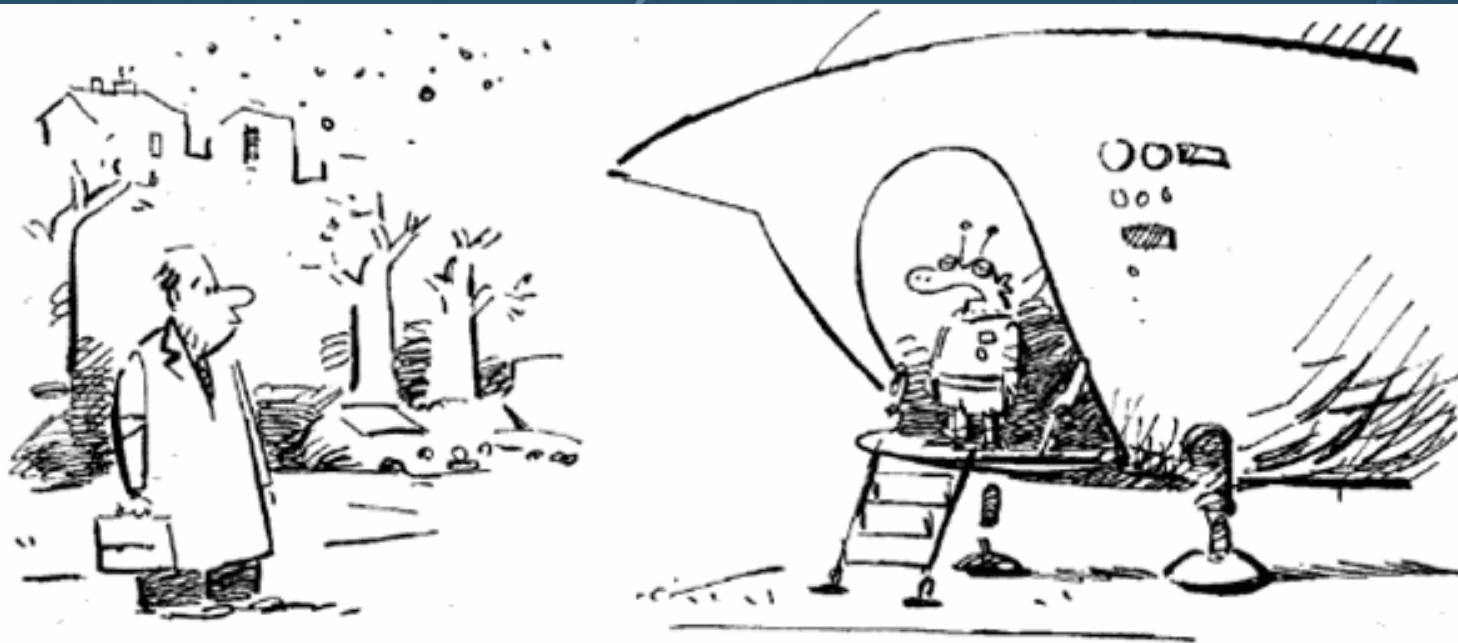
- Pakt stability a růstu
  - https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-pakt-stability-a-rustu/
- Zákon o rozpočtové odpovědnosti + novely zákona přijaté v roce 2020

Kontrola nakládání s veřejnými financemi

- Národní rozpočtová rada
  - <https://unrr.cz>
  - <https://unrr.cz/zprava-nrr-o-plneni-pravidel-rozpocetove-odpovednosti-za-rok-2021-rozvolnena-fiskalni-pravidla-predstavuji-pro-vyvoj-verejnych-financi-riziko-i-nadale/>
- Nejvyšší kontrolní úřad
  - <https://www.nku.cz>
  - <https://www.nku.cz/czcz/pro-media/tiskove-zpravy/hospodareni-cr-v-roce-2021:-rekordni-schodek-statniho-rozpocetu--nejrychleji-se-zadluzujici-zeme-v-eu-a-ekonomicky-rust-jeden-z-nejnizsich-id12710/>

VÍTE HOUBY, CO JE TO GLOBÁLNÍ KRIZE ... POSLEDNÍ SKUTEČNÁ GLOBÁLNÍ KRIZE
SKONČILA VELKÝM TŘESKEM !

Koncepce reformy veřejných financí

- Hlavní cíl:
  - snižovat podíl schodku veřejných rozpočtů na HDP při dosahování sociální soudržnosti a kvality veřejných služeb
  - snížení deficitu státního rozpočtu
    - Neexistuje definice konečného cíle.

Dílčí cíle reformy veřejných financí

- Reforma zdravotního a sociálního zabezpečení
- Reforma veřejného sektoru
  - Snížení pracovníků ve veřejném sektoru
- Reforma daní
  - Stabilizovat daňové kvóty, zjednodušit daně, zefektivnit opatření proti daňovým únikům
  - Místní poplatky (daně) – především rozšíření okruhu obecních daní, např. daň z reklamy, posílit pravomoce obcí u daně z nemovitostí

Dosažení cílů

- z 1/3 růstem rozpočtových příjmů
  - DPH,
  - spotřební daně,
  - pojistné
- ze 2/3 poklesem rozpočtových výdajů
  - platy ve veřejném sektoru,
  - snížení nemocenských dávek,
  - výdajové škrty

Současný stav

- Pouze změny v právní úpravě, které neposkytují systémové řešení
- Nedostatečné růstové impulsy
  - nedostatečná revize daní a daňových formulářů
- Mandatorní výdaje – sporadické škrty
- Přetrvává nárůst veřejného dluhu